

Puheenjohtaja Hannu Wirola

hannu.wirola@kolumbus.fi, hannu.wirola@ely-keskus.fi

p. 050 -5633706

Maa- ja metsätalousministeriölle

Lausunto kalastuslain uudistuksesta

Yleistä

Yleistekstissä ja lain perusteluissa on useita kohtia, joissa todetaan, ettei käsillä oleva lakiehdotus juurikaan vaikuta vesialueen omistajan asemaan oikeuksiin. Näiden väittämien ja ehdotettujen säädösten välillä on ristiriita, sillä kokonaisuutena/yhteissummmana omistajan asemaa selvästi heikennetään: omistajan toimivalta suppeutuu, päätöksentekoa siirtyisi omistajatahoilta viranomaiselle ELY-keskukseen, yleiskalastusoikeuksia otetaan vastikkeetta tai sellaisella vastikkeella, jonka omistajat itse maksavat, pyydystyypin (erit. isorysä) sulkeminen pois omistajan käytöstä, kotitarveajattelun mitätöiminen, pyydysyksiköinnin siirtäminen valtiovallalle, kalastusmatkailuoikeuksien laajentaminen tapahtumiin omistajaa kuulematta, laillistettu lupien maksamattomuus tai lupamaksujen maksamisen viivyttäminen, omistajan kannan vastaisten päätösten toimeenpano valituksista riippumatta, omistajan kulkuoikeuksien heikentäminen omistamalleen vesialueelle, hallintopakon uhka jne. Kaikki nämä seikat loukkaavat huomattavalla tavalla omaisuuden suojaa, sotivat läheisyysperiaatetta vastaan – ja ennen kaikkea heikentävät omistajan motivaatiota enää huolehtia vastuullisesti kansallisomaisuutemme, ekologisesti kestäväällä tavalla lähiruokaa tuottavien kalavesien hoidosta. Toisaalta taas niitä asioita, joissa omistajan asema vahvistuisi, ei ole löydettävissä ensimmäistäkään – ja kuitenkin omistaja tekee monet hallinnolliset työt, hoitaa vesiensuojelun edunvalvontaa, tekee käytännön hoitotyöt jne. jopa hallintopakouhalla.

Kalastuslakiehdotuksessa ei juurikaan ole tarkastelu kalavarojamme huoltovarmuuskysymyksenä. Kuitenkin ainakin vanhemmissa varautumissuunnitelmissa kotimaisena, luonnon omassa varastossa säilössä ja kohtalaisen nopeasti uusiutuvana luonnonvarana ja elintarvikkeena kalalla on ollut selkeä merkitys. Myös tässä merkityksessä on syytä tunnistaa vesialueen omistajien tärkeä yhteiskunnallinen rooli.

Menemättä itse pykäliin on tässä kalastuslakiehdotuksessa tarpeettoman paljon siirretty asioita viranomaisen eli ELY-keskuksen ratkaistavaksi. Ensinnäkin valtion hallinnossa on huomattavat paineet vähentää henkilöstöä ja asiantuntijoita, joten on turha kuvitella, että kalatalousviranomaisen saisi lisää resursseja. Näin ollen asiat vain ruuhkautuisivat ja viivästyisivät. Ajastus sotii jo mainittua läheisyysperiaatetta vastaan. Moni asia, mm. kalatalousalueiden koon kasvu, vie siihen suuntaan, että kalatalousalueilla on todennäköisesti aiempaa enemmän käytettävissään alan ammattiosaamista eli kykyä tehdä ratkaisuja vähintään yhtä hyvin ja yhtä hyvällä oikeusvarmuudella kuin viranomaisessakin. On myös monia asioita, joita voidaan säännellä käyttö- ja hoito suunnitelmassa, mikä varmaan on järkevämpää kuin tehdä suuresta määrästä yksittäisiä päätöksiä viranomaisessa.

Vesienomistajien neuvottelukunnan lausunto pykälittäin

4§, kohta 11, ym. pyydysyksikköarvoa koskevat kohdat

On tarpeetonta, että valtioneuvosto-/ministeriötasolla säädettäisiin osakaskuntien pyydysyksiköistä. Asetuksella säätäminen ei ole edes asianmukaista senkään vuoksi, että eri vesistöissä, niiden erilaisissa kalakantojen rakenteissa kuin saaliskapasiteeteissakin on siksi suuria eroja, että eri pyydystyyppien ja kalastusmenetelmien väliset keskinäiset suhteet vaihtelevat vesistöistä toisiin. Näin ollen luontevin paikka yksiköintiin on kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma, joka laaditaan tiiviissä yhteistyössä vesialueen omistajan kanssa. Sitä paitsi valtiojohtoisella yksiköinnillä ohjataan kalastusoikeuden käytön hinnanmuodostusta tarpeettomasti ja ilman perustetta. Tässäkin puututaan vahvasti omistajan oikeuteen.

4§, kohta 20, kotitarvekalastus

Kotitarvekalastuksesta on lain perusteluissa/määritelmässä tehty vääränlainen analyysi. Nyky-yhteiskunnassakin kotitarvekalastuksella on yhä edelleen keskeinen rooli. On kiistatta huomattavan suuri joukko kalastajia, jotka kalastavat nimenomaan saadakseen ruokapöytään säännöllisesti kalaa, useammankin kerran viikossa. Näille kalastuksen elämyksellisyys on toisarvoinen asia. Kotitarvekalastuksen hävittäminen näyttää lähtevän jostakin kummallisesta kaksijakoisesta ajatusmaailmasta, että eläminen on työtä ja vapaa-aikaa. Eläminen on vähintäänkin kolmijakoista: peruselintoimintojen turvaamista, työtä ja harrastuksia. Suurelle osalle kalastus on osa arkirutiineja, ruuan hankintaa – eikä niinkään harrastusta. Tämä ryhmä on myös se, joka paljon kalaa käsittelevänä ja käyttävänä osaa parhaiten hyödyntää koko kalapyramidin sivua, siis myös vähempiarvoisia talouskaloja. Tämä on myös ryhmä, jonka kalankäyttö romahtaisi, mikäli joutuisi ostokalan varaan. Täten tälle on myös taloudelliset syyt – ja seuraukset.

Kun kaupalliset kalastajat, joita ei ole edes prosentti-suuruusluokkaa vapaa-ajankalastajista, on 87§:ssä todettu niin heterogeeniseksi joukoksi, että on perusteltua jakaa kahteen ryhmään (pääammattilaiset ja monialaryrittäjät) niin samaa voidaan sanoa vapaa-ajankalastajista, sillä nekin ovat varsin heterogeeninen joukko: toisessa ääripäässä pyydä ja vapauta-kalastajat, toisessa ruuanhankkijat. Näin ollen, kun kaupallisten kalastajien muutaman sadan – tuhannen henkilö ryhmä voidaan luokitella, on satojen tuhansien suuruusluokkaan nousevan ruuanhankintaan orientoituneen kalastajan ryhmälle voitava antaa kuvaava nimike. Terminologiasta ei tule poistaa kotitarvekalastusta/-kalastajia, vaan säilyttää se joko vapaa-ajankalastajien rinnalla tai jakaa vapaa-ajankalastajat virkistys-/elämyskalastajiin ja kotitarvekalastajiin.

12§ , osakkaan myymä lupa

Sinänsä ei ole kohtuuton vaatimus, vaikka aina, kun toinen henkilö käyttää osakkaan kalastusoikeutta, veloitettaisiin asiasta ilmoittamaan osakaskunnalle. Varsin useissa osakaskunnissa ilmoittaminen on jo muodostunut vakiintuneeksi käytännöksi – miksi siis mentäisiin taaksepäin, tilanteeseen, joka vaikeuttaisi osakaskunnan toimintaa, vaikkapa tiedotusta, saalistietojen keräämistä jne. Edellä oleva myös valvonnallisista syistä kuin siksikin, että varmistetaan, että osakasomistaja todella on antanut muun henkilön lunastaa lupansa. Ja luovutus luonnollisesti pitää olla kirjallisena. Tällä vältetään riitoja.

Jos vastoin neuvottelukunnan kantaa kuitenkin päädyttäisiin vuoden lupaan ilman ilmoitusvelvollisuutta, tulisi lain kohdasta selkeästi ilmetä, ettei vuoden lupia voisi perä jälkeen antaa ilman ilmoitusvelvollisuutta - vaan jos lupa jatkuu, laukeaa ilmoitusvelvollisuusheti toista luovutusvuotta aloitettaessa, vaikka jatkolupakin olisi vain vuoden.

Ammattikalastusluvista

On kohtuuton omaisuuden suojan loukkaus, että ELY-keskukselle annettaisiin vastoin omistajien tahtoa oikeus myöntää ammattikalastuslupia omistajien vesialueille. Kun tällöinen kalastuslupa annettaisiin, niin se olisi voimassa heti, valituksista huolimatta. Tällaisessa hyvin paljon kaavoitukseen liittyvissä asioissa nollattaisiin omistajan valitusoikeus. vrt. maankäytön puolella minkäänlainen kaavoitus ei saa lainvoimaa ennen kuin kaikki valitustiet on käyty loppuun. Myös ammattikalastusasiat tulisi ensisijaisesti suunnitella käyttö- ja hoitosuunnitelmissa, joiden antamien suuntaviivojen mukaan omistajat sitten antaisivat varsinaiset luvat.

16§, lupamaksujen laiminlyönti, perusteluteksti

Perusteluteksteissä on outoa puuttumista maksuihin 16 § pykäläperustelut koskien kaupallista kalastusta. "Jos luvan saaja **toistuvasti** laiminlyö... kalastusoikeuden haltijoille maksettavan korvauksen, voitaisiin lupa peruuttaa". Ei voi olla niin, että maksuista voidaan säätää laillinen oikeus laiminlyödä niitä! Miten tuollaista voidaan mitenkään perustella! Olisiko tuollainen laiminlyönti edes ulosottokelpoinen, jos se laissa on hyväksytty. Luonnollisesti tulee olla sellaiset ehdot, että jos maksuista ei huolehdi, ei kalastukseen jatku.

Matkailukalastuksen laajennus, perusteluteksti

Lakiehdotuksen perusteluissa (s. 39) yläreunassa on selkeästi kysymyksessä matkailukalastuksen käsitteen laajennus, omistaja kykenemättä vaikuttamaan asiaan. "kalastusmatkailuyrittäjät voisivat siten ELY:n lupien turvin toteuttaa vähäisiä kalastustapahtumia". Määräys- ja luvananto valta tulee pitää vesialueen omistajalla ja siksi poista kalastustapahtuma-asia perustelutekstistä.

25§, vesialueen omistajan äänivalta kalatalousalueen kokouksessa

Asiat on määritelty kohtalaisen hyvin. Vielä voisi harkita, onko koko maata ajatellen 100 ha liian korkea kynnys osallistumiselle. Alueelliset erot näyttävät olevan kohtalaisen suuria. Ainakin tulisi yläpään lisätä yksi porras: yli 2000 ha 4 ääntä. Pitäisi olla viesti siitä, ettei vaikutusmahdollisuudet ainakaan vähene yksikkökoon kasvaessa ja saada paremminkin kannustusta tarkoituksenmukaisten alueiden muodostamiseksi.

§§:t 35-40, käyttö- ja hoitosuunnitelmat, pakkokeinot

ELY voi käyttää omistajaa kohtaan hallintopakkoa, eli jos käyttö- ja hoitosuunnitelma ei toteudu. Omistaja voidaan velvoittaa määräajassa suorittamaan khs:n kannalta keskeiset hoitotoimet uhalla, että ne teetetään viranomaisen toimesta omistajan kustannuksella. Tuollaisen piiskan tai ruoskan käyttäminen kalaveden hoidossa tuntuu kohtuuttomalta eikä pidä kuulua lainkaan keinovalikoimaan.

49§, isorysän käyttömahdollisuuden rajoittaminen

On vaikea löytää perustetta, miksi isorysä pitää rajoittaa kaupalliseen kalastukseen. Isorysiä on muutamilla kylä- tai muilla yhteisöillä, vesiensuojelu- ja kunnostusyhdistyksillä samaan tapaan kuin rantanuotat. Käyttö on yleensä lyhytaikaista, sesonkiluonteista tai pidempiaikaisena useimmiten hoitokalastusta. Kalaa vaurioittamattomana sulkupyödyksenä on helppo vapauttaa kalat joita ei ole tarkoitus ottaa. Rysien käyttö ainakin sisävesillä on siksi vähäistä, ettei niistä voi olla uhkaa sen paremmin kalakannoille kuin kaupallisille kalastajillekaan. Näin ollen kieltö on tarpeeton. Kielto vain turhaan vahvistaa rysäkulttuurin/-pyyntiosaamisen katoamista ja johtaa näin osaltaan kalastustapojen yksipuolistumiseen. On perusteltua myös huoltovarmuuden näkökulmasta, että muillakin kuin kaupallisilla kalastajilla on monipuolisesti eri laisten pyyntitapojen ja pyydysten käytön osaamista. Isorysän ollessa esimerkiksi hoitokalastuksessa yhteiskäyttöpyödyksenä, olisi kieltö omiaan vähentämään talkoohenkeä ja kyläyhteisöllisyyttä.

Mikäli vastoin neuvottelukunnan kantaa isorysä kielletään, tulee isorysä määritellä huomattavasti nykyistä suuremmaksi pyödykseksi nostamalla esimerkiksi korkeusmitan alarajaa.

50§, kalastajan häirintä

Ko. lakiehdotuksessa on riittämättömällä tavalla ilmaistu kalastajan suoja häiriötä vastaan. On tullut esiin, jopa päämedioiden uutiskynnyksellä ylittäen vaaratilanteita, että esim. moottori kelkalla on ajettu kovalla vauhdilla hyvin läheltä talviverkkojen nostoavannolla olleita henkilöitä. Eräessä tällaisessa tapauksessa jonossa oli ajanut useita kelkkoja, jolloin kärkikelkan perässä tulleet kelkat joutuivat ajamaan pakkaslumipilvessä. Yksi kelkoista kyllästyi ajamaan lumipilvessä ja tullessaan pilvestä ulos oli ajaa verkoilla olevan lapsiperheen päälle. Tilanne olisi vältetty, jos kärkikelkka olisi kiertänyt kauempaa. Joka talvi tulee ilmoituksia verkon vetonaruksen katkeamisesta kelkkojen seurauksena. Narun katkeaminen johtaa melkein aina verkon uudelleen uittamiseen jään alle, mikä keskitalvella on usein huomattavan työläs. Vetonarut on tarpeen saada suoriksi mm. kierteiden poistamiseksi ja vallankin kun yksin koetaan verkkoja, on vetonarua jään päällä koko matka päätyavannolta nostoavannolle. Vanha kieltö aluksen tulosta 50 metriä lähemmäksi selvästi merkittävä pyödystä olisi siis tarpeen talviolosuhteissakin – ainakin silloin, kun pyödyksiä ollaan kokemassa.

56§, pyyntimitat ja 58§, kalan vapauttaminen

Alimittaisen kalan, kuolleenkin, vapauttamista on nyt harjoitettu muutama vuosi. Asia erityisesti korostuu taimenen kohdalla. Onhan jokseenkin järjenvastaista ja suorastaan monien ihmisten perusarvoja loukkaavaa heittää käyttökelpoista ruokaa hukkaan. Poisheittoahan on perusteltu valvonnallisista syistä. Asia olisi nyt syytä ottaa uudelleen tarkasteluun. Yhteiskunnan tulisi sen verran osoittaa luottamusta kalastajan arviointikykyyn, että kalastaja tunnistaa kalan selviämismahdollisuudet ja tekee ratkaisun talteenottamisesta tai vapauttamisesta sen perusteella.

78§, maksut

Vesialueen omistajat, ikään katsomatta, eivät sinänsä paljoksu esitetyn kalastuksenhoitomaksun hintaa, periaatteessa se voisi olla korkeampikin. Sen sijaan niiden osakasomistajien tai jaettujen yksityisesien

omistajien, jotka kalastavat omilla vesillään, on mahdoton ymmärtää, miksi heidän vastoin aiheuttamis-/käyttäjä –maksaa-periaatetta pitää ostaa lupa sellaiselle kalastusmuodolle, mitä ei ole tarkoitukseen käyttäjä eikä ainakaan omistamansa vesialueen ulkopuolella. Nämä omistajat peräivät maksuun oikeudenmukaisuutta ja myös sitä, että kun omistajalla on huolehdittavana paljon veloitteita, tulee omistuksesta koitua myös hyötyjä eli kalastuksen olla halvempaa omalla alueella. Yhden hinnan halpaa mallia on perusteltu ostohalukkuuden kasvulla ja yksinkertaisuudella. Kumpaakin on syytä epäillä. Ihmiset, jotka eivät ole ostohalukkaita tai ovat veloitteita vieroksuvia, eivät osta, olkoonpa kuinka halpaa tahansa. Yksinkertaisuuteen vetoaminen on lähinnä kalastajien riittävää älykkyyttä epäilevää, sillä jatkuvastihan kansalainen joutuu tekemään ostopäätöksiä, millaisen paketin ostaa.

81§, hankerahoituksesta

Varsin suuri osa neuvontajärjestöjen työstä on pitkäjänteistä MMM:n tulosojaamaa työtä. Muutoin toiminta vaatii vakautta ja jatkuvuutta, jos kaikki rahoitus muuttuu hanke pohjaiseksi, vakaus menetetään ja asetetaan kalatalouden toimijat ja asiakkaat, vesien omistajat todella hankalaan tilanteeseen ja palveluiden heikkenemiseen.

127§, siirtymäsäännökset

Siirtymäsäännöksille on annettu kovin lyhyt aika. Vesialueen omistajat ja kalatalousalan ammattihenkilöstö laitetaan kohtuuttomaan työtilanteeseen: lyhyessä ajassa uusien kalatalousalueiden hallinto ja organisointi sekä tehtävien ja omaisuuden siirto vanhoilta kalastusalueilta, käyttö- ja hoito suunnitelmien laadinta sekä vielä yhtä aikaa hanke pohjaiseksi ehdotetun rahoituksen hakemusten valmistelu. Jollain tavoin työtä pitää jaksottaa pidemmälle aikavälille esimerkiksi niin, että jos kalastusalueen/-alueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat ei ole kovin vanhoja, on niiden uudistamiseen enemmän aikaa kuin nyt on esitetty.

134§, vesille pääsyn turvaaminen

On huomattava määrä kalastavia maanomistajia jotka tarvitsevat kulkuyhteyden osakkaana omistamalleen vesialueelle. Monin paikoin rannat sulkeutuvat mökittymisen seurauksena ja maanmittauslaitos on voimallisesti ryhtynyt lakkauttelemaan yhteisinä alueina olleita kulkuyhteyksiä. Nyt esitetyssä muodossaan (erityisesti 134§:n 2.momentti, kirjaamishakovelvoite kolmen vuoden kuluessa) tulee aiheuttamaan suuren määrään vaivaa niin kalastajille ja maanomistajille kuin suuren määrän byrokraattista työtä. Toinen vaihtoehto on kulkuoikeuksien loppuminen suurelta määrältä kalastajia, mikäli informaatio lainmuutoksesta ja siinä olevassa kolmen vuoden määräajasta ei tavoita nyt kulkuoikeuksia omaavia. Koska lakiesityksen mukaisesti kulkuoikeuksien varmistaminen kalastaja-/osakaskiinteistökohtaisesti on erityisen työlästä, tulisi vanhastaan ja nyt voimassa olevan lain 22§ siirtää sellaisenaan lakiin ja ainakin niin kauaksi aikaa, että osakaskunta kelpuutetaan hakemaan kulkuoikeudet kollektiivisesti.